

L'arqueòleg Josep Gibert a la plaça de Sant Marc de Venècia.

Un projecte arqueològic des de l'epistolari de Josep Gibert

Enric Mirambell

L'arqueòleg Josep Gibert i Buch va ser un gironí poc conegut a casa nostra. Després de cursar el batxillerat al vell institut del carrer de la Força, es traslladà a Barcelona per llicenciar-se a la Facultat de Filosofia i Lletres. Acabada la carrera universitària, inicià un ambiciós i prometedor periple que, si les circumstàncies extraacadèmiques no l'haguessin frustrat, podia haver convertit el nostre conciutadà en un arqueòleg de renom universal.

Gibert havia nascut l'any 1904. En plena joventut, l'any 1928, acabada d'obtenir la llicenciatura universitària, s'introduí en el suggestiu camp de la recerca arqueolò-

gica sota el mestratge de figures tan destacades com Bosch Gimpera i Nicolau d'Olwer, i amb el mecenatge de Francesc Cambó.

Correspondència sobre la feina

El seu nebot, Jordi Gibert, conserva un interessant epistolari integrat per la correspondència que Josep Gibert rebia en les seves estades a Aegina, Naxos, Jerusalem i Munic. En les cartes de Bosch Gimpera, Nicolau d'Olwer, Estelrich, Riera, Ubach i molt especialment en les de Francesc Cambó, es pot apreciar el treball realitzat pel jove arqueòleg, les directrius que li traçaven els seus mestres, els projectes d'integració catalana en el camp de l'arqueologia universal i també la situació

política del nostre país a l'inici de la dècada dels anys trenta.

No es conserva còpia de les cartes que Gibert adreçava als seus mentors i protectors, però per les que ells li trameien es pot deduir el relleu del treball realitzat i el constant contacte epistolar que mantenia amb els que dirigien la seva important tasca.

Pel que es pot inferir, el jove arqueòleg anava comunicant els resultats del seu treball i els progressos que assolía en la seva formació professional. Però ell no guardà còpia de les seves missives, i és molt poc probable que se'n conservin els originals, atès el rebombori que afectà el país i d'una manera molt especial els arxius dels interlocutors.

Aquesta correspondència, sens dubte perduda, constituïria una mena de dietari de la tasca que el jove arqueòleg anava realitzant, i permetria constatar els seus projectes, realitzacions i il·lusions.

La part més copiosa de la correspondència conservada és la que correspon a Francesc Cambó. Entre les cartes personals i les signades pel seu secretari sumen quaranta-una. Per la seva importància dedicarem a aquestes cartes de Cambó tot un altre article.

Avui ens referirem a la restant correspondència, entre la qual destaca la procedent de Pere Bosch Gimpera i Luíís Nicolau d'Olwer.

Bosch Gimpera i Nicolau d'Olwer

La primera dada d'aquesta petita història la constitueix una carta del Dr. Bosch corresponent al 2 de gener de 1928. Fa referència a la proposta de treball formulada per Gibert. Bosch ja ha parlat amb Francesc Cambó, i aquest s'ha mostrat disposat a ajudar. Tot començarà quan Gibert enllesteixi els compromisos que té contrets; previsiblement a la tardor d'aquell mateix any.

Es tracta de preparar-se per anar a Grècia, i l'experimentat mestre comença a donar els consells pertinents. Cal aprendre grec i repassar l'alemany i l'anglès. Recomana que a Grècia es presenti com a estudiant d'un cert nivell, per tal que no faci mal efecte si mostra alguna deficiència en la

seva formació. Al costat dels arqueòlegs de l'escola alemanya s'hauria d'anar formant en la pràctica de l'arqueologia clàssica, l'oriental i la prehistòrica. Diu que en el seu darrer viatge a Alemanya va parlar amb el Dr. Welter, encarregat de les excavacions a l'Egeu, i que aquest havia promès a Cambó que si li enviava algú per formar-se i treballar ell l'ajudaria en tot i per tot.

El 14 d'abril de 1929, el jove Gibert ja està treballant al costat del Dr. Welter; ambdós estan molt contents i el novici aprofita molt el temps. El Dr. Bosch Gimpera l'anima a seguir endavant i continua donant-li consells. Li parla dels plans del Sr. Cambó, consistents a fer coses a Grècia, comptant amb el seu treball tècnic. Li recomana que s'iniciï en els coneixements de l'epigrafia, tot i que la senyoreta Adela Trepas es desplaça a Berlín per especialitzar-se en aquesta matèria i després treballar juntament amb en Gibert.

Del 25 de febrer de 1930 hi ha una carta de Nicolau d'Olwer, datada a Barcelona. Diu que seria interessant trobar la tomba de Berenguer d'Entença i comprovar si a Tir queden restes de l'antiga església de Sant Jordi. Caldria treure fotografies de tot el que trobi interessant per constatar la presència catalana per aquelles terres. Li dona pistes per a la realització de possibles treballs a Rhodes i Beirut. Li recomana que vagi amb els ulls molt oberts, car arreu pot sortir alguna cosa insospitada. «En cas de dubte, arreplegui; després ja es farà la tria».

També es refereix al difícil clima polític («les dificultats amb què ens trobem aquí»), però afegeix: «encara que la situació ja s'ha alleugit una mica».

El 7 de maig, Nicolau torna a escriure; aquesta vegada des de Brussel·les. Fa referència a les notícies que Gibert li ha enviat i n'exposa la seva interpretació. Parla d'un rellotge vist a Atenes i suposa que serà un regal de Lord Elguin per indemnitzar els atenesos dels molts metres de fris del Partenó que els han arrabassat. Ho compara a les combinacions que aquí feren els antiquaris amb algun rector de poble.

Fa comentaris sobre bibliografia i sobre les possibilitats de publicar resultats dels treballs, si no a *La veu*, a la revista *D'Ací d'Allà*.

En carta del 28 de juliol, Bosch Gimpera exposa els plans per a una escola catalana d'arqueologia a Atenes. Diu que d'aquest tema ja n'ha parlat amb Cambó, el qual opina: «el millor és no fer coses amb fatxada, com tan afeccionats som aquí, sinó treballar modestament i bé perquè el prestigi així assolit sigui exitós i sòlid».

Segons Bosch, Cambó es preocupa molt per la situació de la gent que fa treballar: «A mida que l'he tractat aquests darrers temps a n'en Cambó, m'he convençut que és lo millor que hi ha per aquí i amb l'únic que ens podem entendre i al menys és un home civilitzat que ha circulat pel món i ha vist com es fan allí les coses».

El 16 d'agost, el Dr. Bosch continua animant el jove arqueòleg i es mostra esperançat per les promeses que li ha fet Cambó. L'estadista s'interessa molt pel Museu i per les excavacions i està molt engrescat en les missions exteriors, pensant en l'agregació a aquesta tasca d'en Gibert i la senyoreta Trepas. I acaba dient: «V. ha de ser un dels més preciosos factors de l'arqueologia catalana».

Ballester i Estelrich

El mateix dia li escriu el Dr. Rafel Ballester, antic professor seu a l'institut de Girona. Li agraeix les fotografies que li envià i que seran utilitzades per al seu text de Geografia. Li manifesta la seva enveja per poder-se moure per aquelles terres. Li demana més fotografies dels llocs clau de l'Orient. Es quei-

xa dels plans d'estudis i de l'organització de l'ensenyament a casa nostra.

En carta del 20 de setembre, Nicolau d'Olwer anuncia la participació seva i la de Gibert en el Congrés d'Arqueologia que se celebrarà a Atenes, del 12 al 23 d'octubre. També li participa que a Jerusalem ha estat fundada una escola bíblica catalana per monjos de Montserrat: «La dirigeix el P. Bonaventura Ubach, home excel·lent. Si teniu ocasió vegeu-lo i saludeu-lo».

Del 13 de novembre és una carta de Joan Estelrich. S'interessa per les incursions de Gibert per Grècia i Palestina. Parla de la greu malaltia de Cambó que ha paralytitzat els plans. En espera que comenci a publicar-se la revista *Humanitats*, li suggereix que envii alguna col·laboració per *D'Ací d'Allà*. També li ofereix proposar-lo com a redactor de *La Veu* per terres d'Orient: «En un article cada deu dies podria parlar no només de l'actualitat arqueològica, sinó també de les petjades dels catalans per Orient».

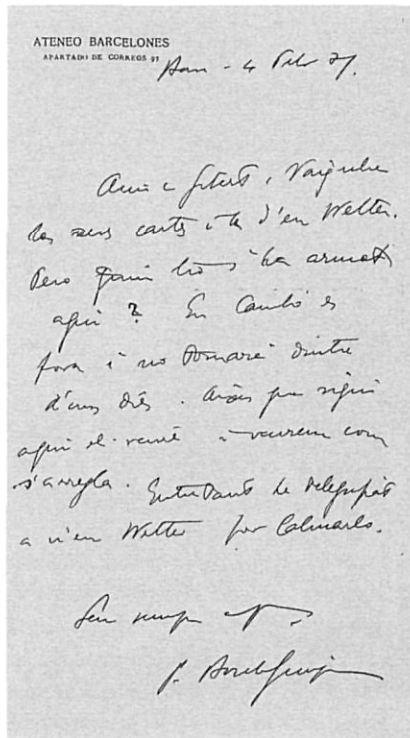
El 15 de novembre, Bosch confirma una vegada més la bona disposició de Cambó, i la coincidència amb ell en l'opinió que els estudis de Gibert ha de fer a Alemanya siguin a Berlín i no en una universitat més petita.

En carta del 4 de febrer de 1931, Bosch es refereix a un malentès que s'ha produït en la relació amb el Dr. Welter; precisament quan Cambó era absent de Barcelona. Caldrà esperar que ell arribi i ho arregli.

Els pares Riera i Ubach

El 12 de març li escriu el pare Jordi Riera, monjo de la comunitat montserratina establerta a Jerusalem. Aquesta carta dóna més notícies dels benedictins que del mateix Gibert. Pel que fa a aquest, ara es troba a Munic. D'allí envià al monjo amic unes col·laboracions publicades a *La Galeria*. D'aquella publicació comenta el benedictí: «Tots els escriptors de *La Galeria* es lliuren lamentablement a la més desenfrenada disbauxa gramatical. Sort que els empordanesos no són catalans!, com diu un dels articulistes». També fa referència a les excavacions alemanyes a Naxos.

La comunitat benedictina ha passat per una veritable tragèdia. Dos

Una carta autògrafa de Pere Bosch Gimpera

monjos, els PP. Junqué i Obiols, agafaren el tifus en una excusió a Grècia. Moriren tots dos i el xofer que els havia portat, i també un monjo jove al qual encomanaren la malaltia.

Explica, com una gran notícia, que han adquirit una gramola. Però només tenen sis discos; quatre de temes montserratins i dos de sardanes.

El 5 d'abril el Dr. Bosch insisteix a canviar Munic per Berlín, cosa a què

Josep Gibert, en l'època d'aquesta correspondència.

Gibert es resistia per tal de no deixar de treballar al costat de Welter.

Li recomana que treballi i, sobretot, que es disciplini. Que treballi per convicció i no pel què diran. Afegeix consells sobre la manera com ha d'actuar a Berlín.

El següent paràgraf explica molt bé la ideologia científica de Bosch: «Respecte al que deia de fer treballs i publicar-los crec que no cal pensar-hi, per ara. Ara en l'únic en què deu pensar és en treballar forsa i enterar-se V. de com estan els problemes arqueològics; de la bibliografia i dels mitjans de treball que hi ha. L'escriure ja vindrà després».

Passats uns anys sense notícies apareix una interessant carta del P. Ubach, escrita a Jerusalem el 15 de maig de 1935. En la primera part es refereix a la lletra que ha rebut d'en Gibert, en la qual li explica que ha contret matrimoni i que es troba treballant a Barcelona, com a tècnic de museus i publicista d'art clàssic i oriental. El P. Ubach, com a bon monjo, li dóna consells per al seu nou estat.

La segona part de la llarga missiva es refereix a Jerusalem. La ciutat ha crescut molt en els darrers anys, i aviat es podrà comparar amb les grans urbs europees. S'hi han instal·lat molts jueus, fugitius d'Alemanya. Esperen que dintre d'uns mesos hi arribi en abundància l'aigua que faran pujar de Noher-el-Acuja. També a la casamonestir de Talbiyeh s'hi fan notar novetats. Ja no cal que hi sojornin monjos que s'hi traslladaven d'Espanya per tal de no fer el servei militar. Aquella comunitat s'ha reduït a dos monjos que treballen intensament en els estudis bíblics, sense més interrupció que el temps necessari per procurar-se el menjar i rentar després els plats.

Això era l'any 1935, i, després d'aquell període d'estades a Grècia, Palestina i Alemanya, que es reflecteix en una densa correspondència, datada entre els anys 1928 i 1932, a Josep Gibert ja el trobem instal·lat a Barcelona, treballant en el servei de Museus, publicant, i donant forma i consistència a la seva vida professional. Un any més tard va venir la guerra, que tantes vides truncà o condicionà, i aquella carrera que tan brillantment s'havia iniciat es convertí en una lamentable frustració.

Enric Mirambell és historiador.